

מעדני כת

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת אחרי קדושים תשפ"ג שנה רביעית גליון 187

בעניין הפקיר יין של שביעית קודם הפסח והיה היין בחדר שהשכירו לגוי אם זכה בו הגוי

הרמב"ם, ויעוין בש"ך שם שהאריך הרבה בזה, וא"כ שפיר מצי להחזיק לעצמו מספק שמוא לא קנהו העכו"ם כלל.

אמנם העירני בני יקורי הרב הגאון ר' יעקב שליט"א דמבואר בש"ך שם דבוודאי גם השוכר קונה בחצר אלא שהמשכיר ידו תקיפה בחצר יותר מהשוכר אבל כאן המשכיר רוצה לקנות לעצמו או שרוצה להקנות לשוכר או שאחר רוצה להקנות לשוכר שפיר קונה השוכר וא"כ בנדון דידן שהמשכיר רוצה להפקירו ואינו רוצה לזכות בו שפיר קונה העכו"ם בחצירו השכורה לו.

יבואר שול"מ בעכו"ם האם הוא כגזל עכו"ם

ויש לעיין שגם אי נמצא דקנה העכו"ם אבל כיון שהוא ברשות ישראל ואין העכו"ם יודע שקנה אפשר דחשיב כטעות העכו"ם דשרי לישראל להחזיק בממונו, דאין אסור לישראל אלא לקחת ממונו של עכו"ם אבל כל שהגיע ממונו לרשותו של ישראל בהיתר אפשר דמותר להחזיק בממונו ונחשב כטעותו של עכו"ם, דהנה נחלקו האחרונים אם שואל שלא מדעת בעכו"ם שרי, דהט"ז סימן ק"כ כתב לעניין משכנו של עכו"ם ביד ישראל דשרי להשתמש בו וכתב דהוי כהפקעת הלוואתו דשרי, והמג"א סימן תע"ב אסר להשתמש במשכנות של עכו"ם וס"ל דשואל שלא מדעת אסור גם בעכו"ם, ואפשר דטעמא דהט"ז שהתיר הוא משום דכל שהוא ברשות ישראל ובא אצלו בהיתר אינו אסור משום גזילה, וכמו הפקעת הלוואתו דממונו בידו אלא שאינו מחזירו לו הכי נמי כל שאינו גוזל אלא משתמש בשל עכו"ם הוי כהפקעת הלוואתו ושרי והעירני לזה ידידי הרב הגאון ר' זרח אורי גרוס שליט"א.

ולפ"ז אפשר דהכי נמי בענייניו שהיין נמצא ברשות ישראל אלא שבדיון זכה בו עכו"ם בחצר אבל הוא ברשותו של ישראל אפשר דגם אם מחזיקו לעצמו אינו אלא כהפקעת הלוואתו וצ"ע.

יעיין בגליון רעק"א בשו"ע או"ח סימן רמ"ו שנראה מדבריו דבכה"ג לא חשיב כטעות עכו"ם.

יבואר דשליחות יד בעכו"ם שרי

והנה בשו"ע הרב הל' גזילה ס"ד כתב הטעם שמותר להשתמש בפקדונות של עכו"ם משום דבישראל אסור משום שליחות יד ובשליחות יד כתיב אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולא של נכרי כי שליחות יד אינה גזילה לגמרי אלא שמושמש בפקדון לצורך עצמו ומה שיתקלקל בתשמישו דעתו לשלם לו ולא אסרה תורה בנכרי אלא לגזול ממנו לגמרי שלא ע"ד לשלם ועיי"ש בקו"א שם ולדידיה אין ראיה לנדון דידן לקחת את מה שברשותו אע"פ שהוא של עכו"ם משום שהוא כהפקעת הלוואתו, אמנם גם בלאו האי טעמא יש להתיר לקחת לעצמו מטעמים הראשונים.

בעניין הא דמצוה לספור בכל יום בתחלת הלילה משום תמימות

והנה לא כתב המ"ב לספור קודם עלינו אלא ביום ראשון של הספירה, אבל הרי המנהג הפשוט שסופרים בכל יום קודם עלינו וכן בוודאי כוונתו של המ"ב, וע"כ משום דבעיני תמימות בכל יום.

ואותם המתפללים קודם הצות הלילה וסופרים קודם עלינו משום תמימות הוא חובא ואטלולא, שמאחר כ"ב הספירה בלא טעם נכון, אבל מקדים הספירה לעלינו שלא לאחר קצת משום תמימות, והוא תמוה למתבונן.

ואע"פ שכל מה דאפשר לאקדומי מקדמין מ"מ המאחר כ"כ ואינו חושש לתמימות כלל למה יחשוש לספור קודם עלינו דווקא, ובאמת במעשה רב כתב שהיה סופר אחר עלינו כיון שעלינו שייך לתפלה ואין לאחר עלינו אחר הספירה יעו"ש.

חשוב מחיצה לגביה וכן מוטו בשם מרן החזו"א וגם שהשכרת המקום הוא כחובא ואטלולא ולכן אין לעשות כן אבל מה שחשש משו גזל עכו"ם לכאורה אין בזה משום דלא איכפת ליה כלל במה שנכנס לקחת את של הישראל מתוך רשותו.

ונשאלתי במי שהפקיר יין של שביעית לפני הפסח ולא זכה בין עד אחר הפסח אבל הניחו בחדר המושכר לגוי בפסח האם זכה בו הגוי בקנין חצר.

יבואר אם חצר קונה לעכו"ם

הנה בקצוה"ח (סי' קצ"ד סק"ג) כתב דלכאורה כיון דחצר דגברא משום שליחות איתרבאי ולא משום יד, א"כ בעכו"ם לא יועיל חצר כלל, דהא אין שליחות לעכו"ם, אולם כתב להביא ראיה דמהני חצר בעכו"ם, דהא איתא בע"ז (דף ע"א ב) דכליו של עכו"ם קונות לו, ובשטמ"ק (ב"מ דף ט ב) הוכיח דכליו של אדם, הוי מטעם חצר, וא"כ מוכח להדיא דיש חצר לעכו"ם.

והא דמהני ביאר הקצוה"ח דכל החסרון דאין שליחות לעכו"ם היינו משום דילפינן מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית, וכיון דחצר נתרבה דהוי שליח, אף על פי שאינו בן ברית, ממילא מהני אף לעכו"ם, ואף על פי דמצד המשלח נמי בעינן שיהיה בן ברית, דמה"ט אין עכו"ם "עושה" שליח, מ"מ זהו רק משום דהוקש שליח לשולחו, אבל שליחות דחצר דלא הוקש לשולחו, שפיר מהני לעכו"ם אף על גב דלא הוי דומה למשלח.

אמנם יש מן האחרונים דס"ל דאין העכו"ם קונה בחצר ובראשם הברכת הובא שהובא בקצוה"ח שם דס"ל דאינו קונה בחצר ותמה על הרא"ש דנראה מדבריו דקונה בחצר, ובמאירי פסחים דף ל"א כתב דלא מהני חצר לעכו"ם, ויעוין בנתיבות בפתחה לסימן ר' דס"ל דבעומד בצדו קונה מטעם יד, אבל במקו"ח בס' תמ"ח נראה דס"ל דקונה בכל גוונא, וא"כ הוא פלוגתא בין האחרונים אם העכו"ם קונה בחצר, וא"כ יכול הישראל לתפוס ולהחזיק בידו ולומר הממעה, אי נמצא דתפסה ברשות מהני, שהרי לאחר שיקנהו מיד העכו"ם לאחר הפסח הרי הוא ברשותו של הישראל ושפיר מצי תפוס ליה.

עוד יש לעיין דאפשר שההפקר אינו לעכו"ם משום שאסור בפירות שביעית, וא"כ אינו זוכה בהם ובעניין הפקר לישראל ולא לעכו"ם יעוין בירושלמי ריש פ"ו דפאה דנחלקו ר"י ור"ל בזה ור"י ס"ל דהוי הפקר וצ"ע.

יבואר אם חצר השכורה קונה למשכיר או לשוכר

ואפילו להאחרונים שסביר דעכו"ם קונה בחצר נראה לומר שיכול הישראל להחזיק היין לעצמו, שהרי נחלקו הרמב"ם והראשונים אם חצר השכורה קונה לשוכר או למשכיר, ושיטת הרמב"ם דהחצר קונה למשכיר כמבואר בשו"ע סימן ש"ג, וא"כ כיון דאין החצר של העכו"ם אלא רק שכורה לו א"כ לא קנה העכו"ם בחצר לשיטת

הנני להעתיק מגליון הקודם מה שכתבתי בענין מה שצריך ספירה תמימה בכל יום משום כמה דברים שנתחדשו בו.

יש לעורר דבימי הספירה צריך לכתחלה להתפלל בתחלת הלילה ועכ"פ לא לאחר התפלה משום דבעיני תמימות בכל יום מימי הספירה, ויש הסוברים דלא בעיני תמימות אלא ביום ראשון, ולכאורה טעות הוא בידם, וכיון ששמעתי שיש המחזיקים בטענה זו שאי"צ ספירה תמימה בכל יום אלא ביום ראשון, ראיתי לברר הדברים.

הנה בשו"ע סימן תפ"ט ס"א כתב וז"ל אחר תפלת ערבית מתחילין לספור ספירת העומר, ובמשנה ברורה שם ס"ב כתב וז"ל אחר תפלת ערבית וקודם עלינו דכל מה דאפשר לאקדומי מקדמין כדי שיתקיים יותר מה שכתוב תמימות תהינה, עכ"ל.

* ונסתפק בארון שהושכר לגוי בערב הפסח שלא בדקוהו מחמץ והיו שם כמה דברים שהיו צריכים להם וכל הפסח הוציאו מתוך הארון החפצים שהיו מונחים שם ונסתפק אם יש בזה משום גזל עכו"ם ונראה דאסור לעשות כן מתרי טעמי חדא משום שמקום שלא בדקוהו מחמץ צריך להשכירו לגוי כדי ליפטר מבדיקה וצריך לעשות מחיצה כמש"כ בר"ן ואם הוא נכנס ויוצא אינו

יבואר דברי המג"א דבליל שבועות לא יתפלל ערבית עד צאת הכוכבים

וכבר הקשו האחרונים על דברי המג"א, לדבריו בכל יום מימי הספירה יהיה הדין שלא יתפלל מבעוד יום משום שמחסר בתמימות של היום הקודם, ויעוין בחומש העמק דבר להנצי"ב בפרשת אמור שעמד בזה, ואפי' אי נאמא דבתפלת ערבית לחוד אינו מחסר מהתמימות אלא בתפלת ערבית של יו"ט שבוה מקבל תוספת יו"ט ולהכי הוא מחסר בתמימות, אבל א"כ בכל השבתות של הספירה לא יתפלל מבעוד יום כדי שלא לחסר בתמימות של היום שלפניו.

יבואר דכמה מהאחרונים כתבו שאין תוספת בעצרת

והנה בספר בניין שלמה סימן ל"ב הקשה הרי התורה צוונה על תוספת שבת ויו"ט כמו שאמרו ביומא דף פ"א ובר"ה דף ט' ואיך יבטלו תוספת יו"ט ביו"ט של עצרת, וכתב דמאחר והכתוב אמר וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה לכם ובגמ' ביומא דף פ"א איתא דבעצם היום הזה בא למעט תוספת יו"ט מכרת, א"כ הכי נמי בא למעט דבעצרת ליכא תוספת משום דבעינן תמימות, וכוונתו דכדי שלא יחסר בספירה התמימה אמרה תורה שלא יעשו תוספת בעצרת, וכ"כ בהעמק דבר.

אמנם אכתי קשה דא"כ אמאי בשבתות של הספירה יש מצווה של תוספת שבת הרי הוא מחסר בספירה, ולכן נראה כמו ששמעתי לבאר דאין הכוונה דקבלת יו"ט מחסר בספירה אלא להתורה אמרה דהיו"ט של שבועות אינו אלא לאחר שבע שבתות תמימות של ספירה, ולכן כל שלא עבר שבע שבתות תמימות עדיין לא הגיע זמן הו"ט של שבועות, ולהכי כתב המג"א דיתפלל בליל שבועות רק לאחר צאת הכוכבים, אבל לא משום שהוא מחסר בהספירה, ולפ"ז בכל שבתות הספירה שפיר יכול להתפלל ערבית מבעוד יום, וכן יכול שפיר לספור גם בבהש"מ בכל יום שאינו מחסר בספירה הקודמת וצ"ע.

ואכתי אפשר לקיים דברינו בכונת הר"ן דאע"פ שאפשר להתפלל ערבית בכל יום מבעוד יום וכן אפשר לקבל שבת מבעוד יום ואינו מחסר בתמימות, אבל כשסופר מבעוד יום הרי זה מחסר בתמימות, דכל שסופר ביום זה את היום הבא הרי זה כאומר שאין היום הספירה שלפניו, ולהכי ס"ל להר"ן שלא יספור בבהש"מ משום שמחסר בתמימות.

ואכתי צ"ע אמאי כשסופר בבהש"מ חשיב שמחסר בתמימות הרי אם הזמן הזה הוא עדיין יום שלפניו הרי אינו יוכל לספור את יום שלאחריו שעדיין לא הגיע זמן הספירה ואם הוא לילה הרי אינו מחסר בספירה שלפניו שהרי כבר עבר יומו ואמאי חשיב כמחסר בתמימות, ואפשר להביא דבריו בזה אלא אי נאמא דיכול לספור את יום שלאחריו מפלג המנחה ולהכי חשיב מחסר בתמימות וצ"ע.

יבואר דבר"ן גיאנות מבואר דרך בלילה הראשון בעינן תמימות

אמנם העירוני דבהלכות רי"ן גיאנות הלכות חדש וספירת העומר עמוד שמ"ב כתב וז"ל ומשום מר רב יהודה כך אמר היכא דלא מנא לילא קמא לא ימנא בשאר לילות מאי טעמא דבעינן שבעה תמימות וליכא, אבל בשאר לילותא אי איכא דלא מנא מאורתא מני ביממא. ואמר מר רב סעדיה שכח ולא בירך על ספירת העומר בכל לילות שבין פסח לעצרת מברך בלילה שלאחריו חוץ ממי שלא בירך לילה הראשון שאין מברך בשאר לילות כלל דבעינן תמימות וליכא. ומר רב כהן צדק אמר מי ששכח ולא בירך לילה הראשון מברך והולך בשאר לילות מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר ויהא ריחו נודף, עכ"ל. ומבואר דס"ל דרך מי שלא מנא ביום ראשון חסר בתמימות, אבל בשאר הימים אינו חסר בתמימות, וא"כ לדבריו הכי נמי לא בעינן לספור כל הימים בלילה דווקא, שהרי לא נאמר תמימות אלא בלילה ראשון ואין מעלה לספור בתחלת הלילה אלא ביום ראשון.

וכן כתב הטור סימן תפ"ט בשם רב סעדיה גאון וז"ל כתב עוד בה"ג שאם שכח לברך באחד מן הימים שלא יברך עוד בימים שלאחריו, ורב סעדיה כתב שאם שכח באחד מן הימים יברך בימים שלאחריו חוץ מלילה הראשון שאם שכח ולא בירך בו שלא יברך עוד, ורב האי כתב בין בלילה הראשון בין בשאר לילות אם שכח ולא בירך בו יברך בשאר לילות, וכ"כ הר"י, עכ"ל. ומבואר בטור בשם רב סעדיה גאון שאין צריך תמימות אלא ביום ראשון.

ולדבריהם נראה לכא' דמה שכתב הר"ן דביום ראשון סופרים בבהש"מ משום תמימות כוונתו נמי דביום ראשון דווקא בעינן תמימות אבל בשאר הימים לא בעינן תמימות, אבל צ"ע בטעמו של דבר, וכבר תמה בזה רב האי גאון כמש"כ ברי"ן גיאנות שם.

אמנם ממה שכתבו הפוסקים והכי נקטין דאם לא ספר באחד מימי הספירה אינו סופר שאר הימים בברכה מוכרח דבכל הימים בעינן תמימות, וכן מהא דקיי"ל שאם

יבואר שיטת התוס' דראוי לספור מבעוד יום משום תמימות

והנה התוס' במנחות דף ס"ז ע"א כתבו וז"ל נראה דבספק חשיכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון שהוא ספקא דרבנן, ועוד אמר דאפילו ביום סמוך לחשיכה עדיף משום תמימות כדאמרין לעיל ואין נראה, עכ"ל. **וחזוין** דיש שהחמירו לספור סמוך לחשיכה משום תמימות ועל זה כתבו התוס' דאין נראה אבל הסופרים בבהש"מ משום תמימות ס"ל להתוס' דנכון הוא, וכ"כ הרא"ש שלח פסחים סימן מ' וז"ל נראה דבספק חשיכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון דהוי ספקא דרבנן ועוד נראה דעדיף טפי סמוך לחשיכה משום תמימות, עכ"ל, ומבואר בדבריהם דבכל יום עדיף לספור בספק חשיכה ויש הסוברים דכדאי לספור אפי' קודם לכן משום תמימות.

יבואר דתמימות כתיב בספירת השבועות ולא בספירת הימים

עוד יש להביא ראיה דבעינן תמימות בכל יום דהרי כתב בה"ג הובא בתוס' במגלה דף כ' ע"ב דמי שלא ספר בלילה אינו סופר ביום בברכה משום דאינו תמימות, וחזוין דבעינן תמימות בכל יום שהרי מי שלא ספר בלילה בכל יום מימי הספירה אינו סופר ביום בברכה משום דבעינן תמימות ומוכרח דכל יום מימי הספירה בעינן ספירה תמימה וא"כ גם מה דבעינן לכתחלה לספור בתחלת הלילה, צריך לספור בכל יום בתחלת הלילה, שכשסופר בתחלת הלילה הוא ספירה תמימה יותר שכל היום הוא ספור אצלו.

אמנם יש להעיר דתמימות כתיב בספירת השבועות כמש"כ שבע שבתות תמימות תהינה, ומשמע דבעינן שבתות תמימות, אבל במספר הימים אפשר דלא בעינן תמימות, אמנם מדברי הראשונים נראה דגם במספר הימים בעינן תמימות וכמשנ"ת, וע"כ צ"ל דכיון דמצוה אחת הן כמש"כ הרמב"ם א"כ כי היכא דבעינן תמימות במניין השבועות הכי נמי בעינן תמימות במניין הימים.

אמנם הרי דעת רבינו ירוחם שמצוה למימני יומא ומצוה למימני שבועי הם ב' מצוות, ולדידיה אפשר דלא בעינן תמימות אלא במניין השבועות אבל במניין הימים לא בעינן תמימות.

והנה למשנ"ת נראה ברור דלכתחלה היו צריכים לספור קודם ערבית משום תמימות, וכמו שכתב במור וקציעה הובא בבה"ל ריש סימן תפ"ט, אלא דבחק יעקב כתב שמשום מעלת התדיר מקדימין להתפלל ערבית קודם, אבל כל שאינו עומד להתפלל ערבית צריך לספור מיד בצאה"כ, אלא שיש לחוש שמשום הרגלו לספור עם הציבור כשיבוא להתפלל יספור שנית בברכה ויברך ברכה לבטלה, אבל כל שברור לו שלא ישל בברכה לבטלה הרי הוא צריך לספור מיד בתחלת הלילה משום תמימות.

יבואר דבר"ן מבואר דרך ביום ראשון יספור בבהש"מ משום תמימות

והעירוני ידידי הבה"ח יהושע יצחק ברלין ז"ל דהר"ן בשלהי פסחים (דף כה ע"א בדפי הראי"ה) כתב וז"ל ולפיכך אמרו בתוספות דכיון דמדרבנן היא טוב לספור ביום ראשון בספק חשיכה כדי שיהיו שבע שבתות תמימות לגמרי, ואין זה נכון שיכניס עצמו בספק לכתחלה, ואי משום תמימות אין להחמיר בתמימות בזמן הזה שהוא מדרבנן טפי מספירה דאורייתא, אלא כל שסופר בלילה תמימות קרין ביה, עכ"ל. **הנה** מבואר בדבריו שכתב בדעת התוס' שאין לספור בתחלת הלילה אלא ביום ראשון, ואפשר דהיינו טעמא דס"ל דתמימות לא נאמר אלא על השבועות, ולכן בכל יום אי"צ לספור בתחלת הלילה, אלא רק בתחלת השבוע, אלא דצ"ע אמאי כשסופר ביום ראשון חשיב שסופר השבועות הרי אינו סופר אלא הימים, וצ"ע.

יב' דכשסופר בשאר הימים מבעוד יום הרי זה מחסר בתמימות של היום הקודם

ונראה לבאר דבאמת בכל ימי הספירה גם כן יש דין תמימות וכמו שמבואר בדברי הראשונים, אלא שהרי כתב המג"א בשם הש"ה שלא יתפלל ערבית בליל שבועות עד צאת הכוכבים דבעינן תמימות, ולכן גם לא יקדש בליל שבועות עד אחר צאת הכוכבים, וחזוין דכשמתחיל היום הבא קודם חשיכה הרי זה מחסר בהספירה, וא"כ הכי נמי בכל יום מימי הספירה אם יספור בבהש"מ הרי הוא מחסר בספירה של היום הקודם, שהרי הוא גם כן יום של ספירה, וצריך שכל יום יהיה שלם, משא"כ ביום הראשון שהיום שלפניו אינו יום של ספירה לכן יש לספור בספק חשיכה בשביל שמתחילת היום יהיה ספור.

אמנם בעיקר סברת המגן אברהם דס"ל שאם מתפלל ערבית קודם צאת הכוכבים הרי זה מחסר בספירה שאין הספירה תמימה צ"ע אמאי אין הספירה תמימה הרי הוא ספר בתחלת היום וכל היום ספור ומה לי שהתחיל להתפלל מבעוד יום, וכי כל שהתחיל להתפלל הרי זה מבטל הספירה, וצ"ע.

³ ושמעתי שהקשה ח"א למרן הגר"י וצ"ל אמאי בספירת ימים סופרים בתחילת היום ומיד אומרים היום יום אחד, ובספירת השבוע אין סופרים אותו אלא בסוף השבוע אמאי לא נספור מיד בתחילת השבוע היום יום אחד לשבוע אחד, ותיירץ מרן הגר"י דביום מצונו דינא דמקצת היום ככולו משא"כ בשבוע לא מצונו דינא דמקצת שבוע כשבוש ולכן אין סופרין רק בסוף השבוע. ובס' טעמא דקרא פיר' אמור עד"פ וספרתם לכם כתב וז"ל ונאלתי למה בספירת הימים סופרים בתחילת היום היום יום א' משום תמימות ובשבועות סופרין בסוף השבוע והו"ל לספור בתחילת

בעניין מי שספר בבהש"מ ונזכר שלא ספר ביום האתמול אם יספור עתה

שמעתי להסתפק בספר בבהש"מ של היום הבא בברכה וכמו שכתבו התוס' במנחות דף ס"ו ונזכר שלא ספר יום האתמול אם יספור עתה שהוא עדיין בהש"מ, דאע"פ שכתב השערי תשובה סי' תפ"ט סק"ה בשם הברכי יוסף דאם שכח לספור בלילה ונזכר רק למחרת בבהש"מ דיכול לספור שאר הימים בברכה, מ"מ הכא שספר כבר ספירה של יום המחר בברכה הרי קבע שהוא כבר יום המחר אפשר דאינו יכול לספור היום של אתמול.

ונראה פשוט שיספור את יום האתמול ועל ידי זה יוכל לספור שאר הימים בברכה, אלא דלא מהני להציל ברכתו שבירך בבהש"מ, משום דלגבי הספירה שספר בבהש"מ כיון שנקט שהוא לילה תו אינו יכול לספור יום האתמול דלוח בודאי הו' תרתי דסדרי שאם הזמן שספר ספירה הראשונה הוא לילה תו אינו יכול לספור ספירה של היום הקודם.

בעניין אמר ברוך המבדיל באמצע סעודה שלישית והיה שבת ר"ח האם יזכיר בסעודה שלישית יעלה ויבוא

שמעתי להסתפק באמר ברוך המבדיל באמצע סעודה שלישית והיה שבת ר"ח האם יזכיר בסעודה שלישית יעלה ויבוא.

דהנה לענין רצה כתב המ"ב בסי' רס"ג ס"ק ס"ז דצריך עיון אם יכול אחר כך לומר רצה בברכת המזון כיון שעשהו מתחילה לחול, אבל לענין יעלה ויבוא י"ל דיכול להזכיר, דהא דנסתפק המ"ב אם יכול להזכיר רצה לאחר שאמר ברוך המבדיל אינו משום שכבר עשאו לילה, שהרי סברת הראשונים דס"ל דמזכיר רצה גם כשמברך בלילה הוא משום שכיון שאכל ביום ונתחייב לברך ולהזכיר רצה לא פקע חיובא מיניה, וא"כ הכי נמי היה צריך להזכיר רצה הגם שאמר ברוך המבדיל, אלא הוא משום דהו' כתרתי דסדרי להכי אינו מזכיר, וא"כ לפ"ז נראה דמאחר ומדינא היה צריך להזכיר רצה שהרי מברך על אכילה דיממא, א"כ כל דלא הו' תרתי דסדרי שפיר מזכיר, וכיון דלגבי יעלה ויבוא מה שאמר ברוך המבדיל אינו תרתי דסדרי, שפיר מזכיר יעלה ויבוא.

והכי נמי נראה באכל חמץ בסעודה שאכל בשביעי של פסח לעת ערב שכתב המ"ב סימן תצ"א שאינו יכול לומר יעלה ויבוא, אבל אם חל שביעי של פסח בשבת יוכל לומר רצה, ואינו תרתי דסדרי, דרך לגבי הזכרת יעלה ויבוא שיאמר חג המצות הזה אחר שאכל חמץ הו' תרתי דסדרי, אבל לגבי הזכרת רצה גם אם אכל חמץ אינו תרתי דסדרי, ושפיר מזכיר רצה שאינו סותר הנהגתו.

אך לכאז' מדברי המ"ב בסוף ס' קפ"ח דכתב דגם בראש חודש הדין כן שאם אכל בר"ח ובאמצע סעודתו התפלל ערבית אינו יכול להזכיר יעלה ויבוא מבואר דאין זה משום דחשיב תרתי דסדרי דהא במה שהתפלל ערבית לא הו' תרתי דסדרי להזכרת יעלה ויבוא, וע"כ דהטעם הוא משום דחשיב שהתחיל כבר היום הבא, אלא דצריך ביאור באמת מ"ט הא אפי' שהתחיל היום הבא מ"מ יכול להזכיר יעלה ויבוא כיון דאולינן בתר תחילת הסעודה, ואפשר דמ"מ חשיב תרתי דסדרי וצ"ע.

בעניין אין מדיחין בשבת כשאין כוונתו להדיח אלא לבטל מי רגלים

מי שהשתין בבית הכנסת ולא יכלו להתפלל כנגד מי רגלים ונסתפקו אם מותר לשפוך מים על גבי מי רגלים בשבת אם יש בזה משום ההיא דאין מדיחין הקרקע בשבת דמבואר בשו"ע בסי' של"ז סעי' ג' דאפי' בבית מרוצף אסור [ועי' בחוש שני שבת ח"א דה"ה כשכל בתי העיר מרוצפין אסור], וא"כ יהא אסור להדיח.

ונראה שמותר לשפוך מים על המי רגלים לבטלם כדי שיוכלו להתפלל ואינו בכלל אין מדיחין, דהנה הבית יוסף סימן ש"ב ס"ט כתב בשם הגהות מימוניות בשם

הריב"א, וז"ל, וריב"א כתב שאם נתנו מי רגלים על בגדיו בטופח על מנת להטפח שאינו יכול לברך ולהתפלל שמותר לתת עליהם מים כדי לבטלם כיון שאינו מכוין כי אם לטהרם ולא לצחצוח וכיבוס, וראיה מנדה שמעמדת וטובלת בבגדיה (ביצה יח). אבל אם צואה על בגדיו אסור דאז מכוין לצחצוח כדי להעביר הלכלוך עכ"ל, ואם בבגד התיר ריב"א שהוא אסור תורה כ"ש באיסורא דאין מדיחין מותר כשאין כוונתו להדיח, ואע"פ שבבגד לא התירו להטיל עליו מים כמו שכתב בשו"ע שם אלא לקנח ידיו בכגד שהוא דרך כלל, אבל באיסורא דאין מדיחין שפיר אפשר להקל להדיח כדי שיוכלו להתפלל.

בעניין בירך על היין בליל הסדר ושתה היין בלא קידוש האם צריך לחזור ולקדש מיד או שימתין לקדש בכוס שני

יבואר דבשתה כוס של קידוש בלא הבדלה לא חשיב מהבב"ע

אמנם בשו"ע סימן תע"ג ס"א כתב דביו"ט של פסח שחל במוצ"ש ושכח להבדיל על כוס של קידוש ונזכר אחר שהתחיל ההגדה יבדיל על כוס שני, ובמ"ב שם כתב דלדידן שמברכים על כל כוס וכוס לא יבדיל מיד משום דנראה כמוסוף על הכוסות ולכן יבדיל על כוס שני, ולכאורה כיון ששתה בלא הבדלה הרי הו' מהבב"ע ולא יצא יד"ח וא"כ אינו כמוסוף על הכוסות ולמה לא יבדיל מיד, ומבואר מדבריו דלא חשש להא דחשיב מהבב"ע דאפשר דהרמ"א ס"ל דבמצוה דרבנן יוצא גם במהבב"ע כמו שכתב הרמ"א סימן תרמ"ט לענין לולב הגזול ביו"ט שני יעו"ש, וא"כ לפ"ז הו' הדין גם בלא קידש אפשר דיצא יד"ח, ולהכי י"ל לא יקדש אלא כשישתה כוס שני.

אלא דיש לעיין אם נזכר שלא קידש קודם אכילת כרפס מה יעשה שהרי אסור לאכול כרפס בלא קידוש, והנה לגבי מי שלא הבדיל בכוס ראשון הגר"ז בסימן תע"ג ס"ז כתב דיאכל פחות מכוית כרפס קודם הבדלה, ויש לעיין אם גם קודם קידוש יהא מותר לאכול פחות מכוית כרפס שהרי איסור אכילה קודם קידוש חמיר טפי מקודם הבדלה שהרי קודם קידוש אסור לשנות גם מים וצ"ע.

נשאלתי במי שבירך על היין בליל הסדר ושתה היין בלא קידוש האם צריך לחזור ולקדש מיד או שימתין לקדש בכוס שני, וכן מי שהוצרך לצאת אחר ששתה כוס ראשון למקום אחר ובטל קידוש ידיה משום שלא היה במקום סעודה האם יעשה קידוש מיד או שיעשה קידוש כשישתה כוס שני.

ולכאורה לא יקדש מיד משום דנראה כמוסוף על הכוסות, ולכן ימתין לקדש כשישתה כוס שני, אמנם אם חשיב כמוסוף על הכוסות לכאז' זה תליא בפלוגתת הב"י והפ"ח [הובא בבאור הלכה בסי' תע"ב] אם כשאינו שותה הכוס של קידוש אם יצא יד"ח דאי נימא דבעינן שתיית כוס של קידוש דווקא א"כ כל שלא יצא יד"ח קידוש לא יצא בכוס הראשון יד"ח ד' כוסות ולא הו' כמוסוף על הכוסות.

אמנם יש מקום לומר שגם אי נימא שציא יד"ח ד' כוסות גם היכא שלא שתאן על הסדר בברכות, מכל מקום יכול לקדש מיד ולא הו' מוסוף על הכוסות דו"ל דכיון ששתה כוס ראשון בלא קידוש הרי זה כמצוה הבאה בעבירה ולא יצא יד"ח, וא"כ אינו כמוסוף על הכוסות, ואע"פ שהיה בשוגג מ"מ כבר כתבו האחרונים שגם בשוגג חשיב מהבב"ע כדמוכח מוגמ' ר"ה דף כ"ח עיוני בפרי יצחק וא"כ שפיר יכול לקדש מיד.

בענין מה יעשה האדם ויחכם ירבה בישיבה וימעט בסחורה ועניין קביעות עיתים לתורה

לזכות לקנות קנין אחד מקניני התורה, אם כן לא מובן מה השייכות בכלל בין הכ"ד מתנות כהונה והשלושים זכויות של המלך והמ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם, הרי המ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם אם זה זכויות כלל, אלא שעל ידם זוכה לתורה, וכבר עמד בזה בספר מדרש שמואל.

ושמעתי בצעירותי מהגאון ר' הלל זקס זצ"ל [שהיה בזמנו ראש ישיבת חברון] דמוכרח מזה שהמ"ח קנינים שמנתה המשנה הם על אותו המונה כמו השלושים קנינים שהמלכות נקנית בהם והכ"ד קנינים שהכהונה נקנית בהם, ותורה זה אותו דבר כמו מלכות וכהונה, שמי שעמל ויגע בתורה הוא זוכה למ"ח זכויות, היינו שהתורה מזכה למי שעמל בתורה למ"ח זכויות, וזה מוכרח למעלתה של תורה, כמו שהמלכות מזכה את המלך בשלושים זכויות והכהונה מזכה את הכהן בכ"ד זכויות ואז גם התורה מזכה את האדם

ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלושים מעלות, והכהונה בעשרים וארבע, והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים וכו'. ולכאז' יש בזה דבר פלא, דבפשוטו השלושים קנינים של המלכות זה שלוששים זכויות של המלך שיש לו בעם, שיש למלך שלוששים זכויות שהוא יכול לדרוש מהעם בשבילו, וכמו כן הא דכהונה נקנית בעשרים וארבע זה גם כן עשרים וארבע זכויות שיש לכהן, שיש לו זכות לקבל זרוע לחיים וקריבה וראשית הגז וכו', זה הכל זכויות שהקב"ה נתן לכהן זכויות לקבל מכלל ישראל, אבל הארבעים ושמונה קנינים שהתורה נקנית בהם פשוטם של דברים זה מ"ח דברים שאם אדם רוצה לזכות לתורה הוא צריך לעשות את כל הדברים שמוכר במשנה, מ"ח דברים תלמוד שמיעת האזון עריכת שפתיים וכו', ויש בזה הרבה דברים שאדם צריך לעמול בהם הרבה מאד על כל מעלה, ולפעמים אפשר לעמול על קנין אחד כל החיים ובקושי

במדרש שיר השירים פרשה ד' עה"פ פ"ד פסו"ט ו' מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון איתא מעין גנים באר מים חיים, א"ר יוחנן ארבעים ושמונה פעמים כתיב בתורה באר באר, כנגד ארבעים ושמונה דברים שנקנה בהם התורה, ה"ד מעין גנים באר מים חיים.

והנה מבואר במדרש דמ"ח פעמים הזכירה התורה את התיבה באר כנגד ארבעים ושמונה קנינים שהתורה נקנית בהם, התורה נקראת באר מים חיים כמו שאמרו אין מים אלא תורה, והתורה הזכירה באר ארבעים ושמונה פעמים ללמד אותנו שהתורה נקנית בארבעים ושמונה קנינים. ויש לכאורה קושיא גדולה בהבנת המשנה באבות על הענין של ארבעים ושמונה קנינים שהתורה נקנית בהם, דבמשנה באבות פרק ו' בהדי דמנו את המ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם מנו גם שהמלכות נקנית בשלושים קנינים והכהונה בכ"ד קנינים, דהכי איתא שם, גדולה תורה יותר מן הכהונה

במ"ח זכויות, והיינו שעל ידי עמלה של תורה האדם יכול ליכות למיעוט שינה ומיעוט שיחה ולאחריה את התוכחות ולענוה ולטהרה וכו', כל אלו הדברים הם זכויות שהתורה מוכיח את האדם, אבל אין נמי שגם זוכים לזה ע"י עמל ויגיעה, ועמל התורה מכיח את האדם לכל זה, והנה מצד טבע האדם אין הוא יכול ליכות לכל הקנינים האלו, ואדם יכול לעמול כל ימי חייו כדי ליכות לענוה ולמיעוט תענוג ולמיעוט שיחה וכו' ולא יוכל לקנותו, אבל אם האדם עושה מציוד את הקצת שהוא יכול להקריב עבור התורה, התורה נותנת זכות לאדם ליכות בכל אלו הקנינים, אבל בתנאי שהאדם גם יקריב מעצמו גם עבור התורה.

ואפשר לומר שענין זה מתבאר בדברי חז"ל הנ"ל, שחז"ל מודמים את התורה לבאר מים חיים והיינו למ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם, דהנה יש שני אופנים שאפשר למצוא בהם מים חיים, אפשר למצוא באר על דרך הכתוב ויפקח אלוקים את עיניו ותרא באר מים, דהקב"ה כבר ברא את הבאר מים חיים מששת ימי בראשית, כמו שיש הרבה מקומות שנובעים מים חיים וצריכים פשוט רק למצוא אותם, וזה לא צריך עמל ויגיעה רק מוגיעים למקום זה ומצוא את הבאר מים חיים, אבל יש לפעמים שאדם צריך לחפור במעבה האדמה כדי למצוא באר מים חיים, חופרים וחופרים עד שמוגיעים למי תהום ושמה הוא מוצא באר מים חיים, והיינו דיש אפשרות שאדם ימצא את המים חיים בקלות, ויש אפשרות שרק ע"י עמל ויגיעה ימצא את הבאר מים חיים, והתורה נמשלת לבאר מים חיים בשני המובלים האלו, דהתורה תחילה עבודה וסופה מתנה, בתחילתה זה עבודה של באר שצריך מ"ח קנינים של עבודה, אבל אחרי זה יש את הויפקח השם את עיניו ותמצא באר מים חיים, שע"י עמל התורה האדם זוכה לגילויים גדולים, וע"י שעמלים בתורה הקב"ה מוכיח את האדם בכל המ"ח קנינים, וכמו שאר הקנינים שיש בכחונה ומלכות שהם זכויות שיש למלכות ולכחונה.

והנה כל המ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם הם דברים יסודיים, ויש מהם דברים שקשורים לתורה עצמה ויש מהם דברים שקשורים לאדם שהאדם צריך להיות מתוקן במדותיו, דהתורה נקנית באימה וביראה ובענוה ובשמחה, וגם האדם צריך להיות שיהא שמה בחלקו ואהוב ואוהב את המקום ואוהב את הבריות, וזה חלוק גם בצורה איד שהמשנה מעמידה את זה.

אבל מתוך כל הקנינים מתבאר מדברי הגמ' ששני קנינים הם חשובים מכלם, דבגמ' בנהר דף ע' ב' איתא דשנים עשר דברים שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנניה ג' דברי חכמה וכו' ושלשה דברי דרך ארץ וכו', ומפרש שם לשלשה דברי דרך ארץ דשאלו מה יעשה אדם ויחכם, אמר להן ירבה בישיבה, וימנע בסחורה, אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקשו הרמים ממני שהחכמה שלו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

והנה רבי יהושע בן חנניה העמיד שתי דברים שהם תנאי מוכרח להצלחה בתורה, הדבר הראשון ירבה בישיבה וימנע בסחורה, וזה לא מספיק אלא צריך גם לבקש ממני שהחכמה שלו, ואם אדם עושה את שני הדברים האלו מבורא בגמ' שמוכסח לו שהוא יצליח בתורה, שהרי על זה הגמ' לא אומרת שהרבה עשו כן ולא הועיל להם.

והנה מתוך כל הקנינים שמוכרח במשנה אמר רבי יהושע בן חנניה ירבה בישיבה וימנע בסחורה, והרי יש הרבה קנינים שהיה אפשר לחשוב שהם התנאי שעל ידי יחכם האדם, והיה אפשר לומר ירבה בישיבה וימנע בשחיה, אבל רבי יהושע בן חנניה אמר ירבה בישיבה וימנע בסחורה, והנה פשוטו של דברים מדובר באדם שצריך פרנסה וצריך

להתעסק בעניני העולם וזה הרי מפרע לאדם ללמוד ולכן הוא אמר שאם ימנע בסחורה יוכה לחכמה, אבל באמת יש עוד הרבה דברים שמפרעים לאדם ללמוד כמו שיחה ותענוג ועוד, אבל הגמ' הזכירה רק את הענין הזה שימנע בסחורה, והדברים צריכים ביאור מה הענין המיוחד של ימנע בסחורה.

ובשלמא ירבה בישיבה הוא העיקר הראשון שאי אפשר בלעדיו, וכמו ששמעתי מאמאמר"ר זצ"ל שאמרו בגמ' בשבת דף כג ע"ב אמר רבא דרחים רבנן הו ליח בנין רבנן דמוקרי רבנן הו ליח תנותאון רבנן דחיל מרבנן הוא גופיה הוי צורבא מרבנן, ואי לאו בר הכי הו מיתשתמן מיליה כצורבא מרבנן, והקשה מה הכונה ואי לאו בר הכי הוא הרי חז"ל הבטיחו לו שיהא צורבא מרבנן, וע"כ שאם אינו לומד לא מהני ליה כל סגולות שבעולם, וראשית דבר צריך ללמוד, והקנין הראשון הוא בתלמוד, אבל מה שאמרו ימנע בסחורה צ"ב.

ויש עוד דבר שצריך לעמוד בו, שהרי באותו מידה שהוא ירבה בישיבה באותו מידה הוא ימנע בסחורה, ואם ילמד כל היום ממילא הוא מנע בסחורה, ואם כן אין צורך עוד קנין, דהא ברא תליא, ולמה אמר ירבה בישיבה וימנע בסחורה שנראה שיש כאן לבד ממה שירבה בישיבה צריך למנע בסחורה.

ואפשר להביאור בזה, דהנה בשו"ע בסי' קנ"ה [סימן זה מוקמו בין הלכות תפלה וקריאת התורה להלכות נט"י, שזה הזמן שאדם יוצא מבית הכנסת לפני שהוא הולך לאכול פת שחרית] אחר שיצא מביתו, ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירו אף אם הוא סבור להרויח הרבה, עכ"ל, הנה דין זה הוא מה צריך לקבוע עיתים לתורה, וקביעות עיתים לתורה זה לא נוגע רק לאדם שעמל לפרנסתו אלא גם מי שתורתו אומנתו צריך שיהא לו זמן קבוע שאינו מבטלו בשום אופן, וזה השאלה השניה ששואלים את האדם כשעולה לפני בית דין של מעלה כדאיתא בגמ' בשבת דף ל"א א' אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה וכו', וזהו דבר יסודי מאד, שצריך שיהיה לו זמן קבוע שהוא לא יזז מזה בשום אופן. ובברכי יוסף שם נסתפק האם גם כשמקבל פרס מהישיבה חשיב קביעות עיתים לתורה, וז"ל דין הממונה לדון מותר לדון בעת הקבוע לו ללמוד, ועולה לו ללמוד, ודינא היינו תורה. והיינו דוקא כשאנו נוטל שכר לדון. ומהאי טעמא נמי מלמד תינוקות בשכר אינו עולה לקביעות עתים לתורה. הרב מורי זקני מהר"א אשכנזי בנהגותיו כ"ו מספר זכרון משה. וכפי זה הלומד בישיבה בעת קבוע ומקבל פרס, אותו הלימוד אינו עולה לקביעות עתים. ויש לחלק קצת עכ"ד הובא בשערי תשובה שם.

הרי שמסתפק הברכי יוסף אם אדם שלומד בישיבה ומקבל שכר האם זה עולה לו בשביל קביעות עתים לתורה, ואינו יודע איך לדון ספק זה האם כספך דרבנן או כספך דאורייתא, אבל זה מוסכם שצריך להיות לאדם זמן קבוע, והנה לשון קביעות זהו לשון גילה, כמו שאמרו בגמ' בראש השנה דף כ"ו ב' לוי איקלע לההוא אתרא, אתא גברא לקמיה, קבען פלניא, לא הוה ידע מאי קאמר ליה, אתא שאל בי מדרשא אמרו ליה גולן אמר לך, דכתבי היקבע אדם אלהים וגו'. שהאדם צריך לגזול זמן של עצמו בשביל תורה, וכ"כ בקול פלניא, אדם יש לו זמן אבל את הזמן הזה הוא מקדיש כולו לתורה, ואין שום דבר שיכול להזיז אותו מהזמן הזה.

וראיתי מעשה נפלא מהבית אפרים ואולי זה יקרב אותנו מה שבני תורה יכולים ליכות ע"י קביעות עתים לתורה, ובפרט בזמננו, ובדרך אגב מספרים שאמרו לחזו"א שפעם הבית אפרים איבד אניה שלימה שטבעה ספינתו בים ולא

ידעו איך לספר לו את זה, ואמרו לו שיהודי אחד איבד אניה שלימה ורוצים לדעת איך לספר לו את זה, ואמר להם הבית אפרים שצריך לחזק אותו בדברי אמונה ובטחון, ולכסוף אמרו לו שהאניה שלו טבעה בים ואמרו לחזו"א שהבית אפרים התעלף, והחזו"א אמר שזהו שקר שלא יכול להיות שהבית אפרים התעלף משום שאיבד נכסיו.

ומסופר שהבית אפרים היה לו קביעות שבתחילת היום עד אחרי מנחה למד בריצפות, ובזמן הזה ידעו שאין שום אפשרות להפריע לו, ופעם אחת הגיע אחד ואמר שיש לו אפשרות לעסוק עסק גדול עם הבית אפרים והוא יכול להרויח ע"י זה כמה עשרות אלפי רובל, והנה ע"י זה לא היה צריך יותר להתעסק אח"כ כלל בעניני המסחר, ובתחילה הסתפקה הרבנית האם להפריע לו, אבל אמרה שודאי הוא לא מספיק שיפריעו לו עד לאחר מנחה והוא לא קראה לו, ואותו אחד אמר שאינו יכול לחכות עד לאחר מנחה, ואחרי מנחה היא סיפרה לבית אפרים את מה שהיה, והבית אפרים שמח שמחה גדולה מאד, והוא אמר שאדם שקובע עיתים לתורה השאלה היא מה הוא מוכן להקריב בשביל הקביעות האות, איזה ערך יש לקביעות זאת, דכשיו"ע כתוב וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירו אף אם הוא סבור להרויח הרבה, ששום דבר לא יזיז אותו מזה, ואם עכשיו הגיע לנו נסיון כזה ואנחנו מוכנים להקריב כזה הון רב בשביל לא לזוז מהקביעות, א"כ הוא קובע בעצמו שכל הקביעות עתים לתורה של כל החיים שלו עולה בדרגה, שלעולם הקביעות שלו שיהא לכה דרגה של קביעות עתים לתורה, ולכן הוא שמח שמחה גדולה.

והנה בדרך כלל הסיפור נגמר שבושף הוא הגיע אחרי צהריים ועשה את העיסוק וההיסתקל והפסיד כלום, אבל כאן לא היה בסוף כלום, את הכסף הוא הפסיד, אבל השמחה שלו היתה בגלל שזוכה ע"י זה ליכות לכוז דרגה של קביעות עתים לתורה.

ומעלה זו אפשר ליכות גם מי שמקבל מילגה על הלימוד, כי אנהו נמצאים בדור שהקב"ה הביא לנו את הפלאפונים, וע"י זה נוצר אפשרות להתקשרות עם אנשים בקלות כל כך, פעם אדם שהיה צריך משהו לדבר איתו, הוא היה צריך לבוא אליו לביתו, לפגוש אותו, וכשהיה צריך לדבר עם משהו או הוא היה עושה חשבון אם זה שווה לטרוח ולבוא אל ביתו, שהרי זה לא בא בקלות כ"כ, או הוא היה עושה חשבון טוב האם זה כ"כ חשוב או לא כ"כ חשוב, אבל היום בזמננו כיון שברגע אחד יכול לדבר עם חברו, ואפילו כבר לא צריך ללחוץ כמה פעמים רק בלחיצה אחת הוא כבר מדבר עם חברו, א"כ האדם לא עושה חשבון ועל כל דבר שיש לו להגיד לחברו הוא מתקשר, א"כ האפשרות שיהיה ידע עסק בתורה באופן שהוא מנותק לגמרי זה ממש מעבודות קשות שבקבדש.

והביאו מהגר"א שלאחר פסח התיישב ללמוד בפרישות גדולה עד לאחר שבועות, והנה בהקדמה לביאור הגר"א בשו"ע כתבו בני הגר"א שלא היה לוועם את האוכל אלא היה בולע את האוכל מרוב הדיסיות לתורה, א"כ מה כבר היה יכול להיות עורר בפרישות, וחזו"ן דמי' כל אחד בדרגתו יכול להתעלות יותר, וא"כ כל אחד אפי' שהוא שקוע בתורה יכול לעשות קביעות יותר מעולה כדי להעלות מדרגתו בתורה.

והנה אפשר דזה המכון ירבה בישיבה וימנע בסחורה היינו מכל דבר רוח שיוכל להרויח בשביל התורה, וכל מה שהאדם סבור שהוא לו הפסד מעסקו בתורה אם מקריבו לתורה בקביעות הרי זה בכלל מה שצריך האדם לקבוע עתים לתורה שמונע עצמו מכל סחורה ומכל רוח שנתאה שיוכל להרויח ומקריבו לתורה, ובוזה מעלה דרגת חביבותו לתורה, ולכן זהו מעיקר סגולת התורה מה שירבה בישיבה וימנע בסחורה.

כל התגברות על היצר אע"פ שלבסוף נכשל השכר על כבישת יצרו גדול מאוד

ובקטן כלה ונהפוך היה כי לא ערב אל לבו מחלון לישא מבנות הארץ עד משה אשר ראה את אחיו נשוי נכרית כי כליון היחל בעבירה תחלה ואחריו מחלון נמשך כי נפשו אותה ויעש גם הוא כאחיו באופן שקולר עור שניהם על כליון תלוי וכמאמרים ז"ל סנהדרין קב ב קלות שעשה אחאב כחמורות שעשה ירבעם אלא שירבעם התחיל בעבירה תחלה ומה גם עתה כי הוא חוסין יתר שאת עון אשר חטא מחלון מכליון באופן כי קל הוא עון מחלון מעון כליון אשר ידוע וזהו אומרו ושם השנית רות כלומר לא יגדל נא כח עון מחלון בענין כי הלא רות הירועה שהיא אשת מחלון שנית היתה כי לא נשאה עד הקטן היחל בעבירה תחלה וממנו למד הקדמה מתעתה לא אשר יתעתד לספר מכל הטובה הבאה על מחלון ועל האשה אשר לקח, עכ"ל.

ומכל זה חזו"ן מעלתו של כל המקריב משהו מעצמו עבור התורה אע"פ שנכשל לבסוף אבל כל שהקריב עבור התורה זוכה להיות מהזוכים לראות ד' בארץ החיים.

והנה בפירוש האלשיך הקדוש על רות הנקרא עני משה הקשה כמה שאמר הכתוב וישאו להם נשים מאוביות שם האחת ערפה ויש השנית רות למה כתב שם השנית הרי טוב היה לקצר ולומר ויקחו להם נשים מאוביות ערפה ורות.

וביאר אך אמנם עם לבבי אשיחה כי דבר גדול הנביא דבר בדבר מה, הלא הוא כי על זאת ישתוממו כל איש חכם לב באמת באמור הרי זה חכם וראוי ויש לו עול גם עלה מעלה מעלה ויצלחו למלוכה אחרי כי אשר לא טוב עשה מחלון על האשה אשר לקח בנות כליון אחיו, ומי ראה כליון אחיו אשר היה כליון כי נשכח כמות מלב ולא נזכר עוד, ואשר הוטמאה ערפה אשתו כמאמרים ז"ל רות רבה ב כב פנים מואבות ערפה ורות אשת מחלון וזכה להסתופף תחת כנפי השכינה וממנה פנה ממנה יתד להבנות ממנה מלכות בית דוד בנין עדי עד, וכסא כבוד הנחלים ה' לימין שלמה המלך כאמרו ז"ל בבא בתרא צא ע"ב על הפסוק (מלכים א ב ט) וישם כסא לאם המלך לאמה של מלכות ועשר ידיות בכל הגדולה הזאת וכל הנוכר למחלון אשר חטא על הנפש ככליון